

Het krijgen van woorden of tek- sten

door

DS. I. KIEVIET

Een uitgave van de stichting LECTORI SALUTEM
Postbus 229, 2990 AE, Barendrecht
Rotterdam, 1997

Lectori Salutem nr. 66
ISBN 90-73764-66-1

Deze lezing van ds. Kieviet is eerder uitgegeven door
drukker-uitgever J. Bout te Huizen.
Navraag bij de uitgeverij leerde ons dat er geen rechten meer op deze
uitgave rusten.
Mochten er onverhoopt toch zijn die rechten menen te kunnen doen
gelden, dan vervoege men zich bij de stichting Lectori Salutem.

Het krijgen van woorden of teksten

Het is niet gemakkelijk over dit onderwerp te handelen. Wel neemt het krijgen van `woorden' in de Kerk des Heeren een plaats in, en in sommige kringen zelfs een overwegende plaats, maar het is een moeilijkheid hier vaste lijnen uit te stippelen. Toch willen wij trachten enig licht te laten vallen op deze materie en bij de lamp des Woords het terrein verkennen.

Met `woorden krijgen' wordt in dit verband bedoeld: teksten uit de Heilige Schrift onmiddellijk horen in ons bewustzijn. De opvatting is dan deze, dat de Heilige Geest rechtstreeks Schriftwoorden, waarheden, beloften, in ons bewustzijn indraagt, verbonden met een bepaalde kracht op ons hart en aandoeningen. Soms ook worden die woorden in ons binnenste gecreëerd. Hier zou men mee kunnen vergelijken de inspraak en toespraak in de profetie. Toch behoeft er geen sprake te zijn van letterlijk `horen', zodat de zintuigen er in betrokken zijn, doch het kan als zich afspelend in het innerlijke zijn des mensen worden verstaan.

Over het algemeen acht men de zekerheid werkelijk een woord of tekst gekregen te hebben, naarmate men het woord minder kende of althans meende te kennen, groter. Ik wist niet, dat het in de Bijbel stond, nog minder waar, wordt vaak toegevoegd om de zekerheid te bevestigen. Voor het geestelijke leven wordt aan dit krijgen van `woorden' meer of minder grote betekenis gehecht. In sommige kringen wordt bij voorkeur van `woordjes' gesproken en vervalt men in een veelvuldig gebruik van verkleinwoorden. Imitatie speelt daarbij vaak een rol en over het algemeen hangt hiermee een mentaliteit samen, die als mystisch moet worden getypeerd.

Het ligt voor de hand, dat het gevaar voor doervloeden, juist op dit terrein, niet denkbeeldig is, omdat wij hier midden in de religieuze psychische processen komen en het hart des mensen een raadselachtige diepte is. Freud sprak van de onderwereld van het subliminele. De Heilige Schrift getuigt van de arglistigheid van ons hart.

Reeds hier moet worden opgemerkt - om later nader te worden geadstrueerd - dat het `krijgen van woorden' zeker niet als het een en al van het geestelijk leven mag worden verstaan. Het subject overwoekert dan het geestelijke leven. En daarvoor moeten wij op onze hoede zijn. De vraag naar de juiste verhouding en verbinding van subject en object in de religie is daarom zo ingewikkeld en moeilijk, omdat wij verwaasde en verwarde zondaren zijn, door de zonde verblind en

verdorven. Zelfs wanneer wij de theorie juist kunnen stellen, ontgaat ons nog meermalen de controle in de praktijk, omdat de mensenziel zo gecompliceerd is, en wij maar tot op zekere hoogte in elkanders leven kunnen indringen door affiniteit des geestes. Daarom is echter de zaak niet hopeloos en is het toch wel mogelijk richtlijnen te trekken, die ons bij de waardering van dit religieus verschijnsel van nut kunnen zijn.

Nog een stap verder gaan zij, die bij het 'woorden krijgen' het erf der Schrift verlaten en spreken van nieuwe openbaringen. Ook is het geen bezwaar, dat teksten in geheel andere betekenis dan ze in de Heilige Schrift voorkomen, door de Heilige Geest worden geschonken, zo meent men althans.

Dan nog dit ter algemene typering. Dit krijgen van 'woorden' is uitkomst brengend vooral in kritieke situaties des levens naar lichaam en ziel. Niet minder in betekenis is het krijgen van woorden als beloften en waarheden tot sterking, leiding van het leven des geloofs. Daarop moet wel nadruk worden gelegd.

Tot nog toe gaven we nog, zonder kritiek, enkele data, die ons nader moeten bezig houden over het 'krijgen van woorden'.

Gaan we nu de zaak nader bezien, dan doet zich de vraag voor: op welk religieus vlak ligt dit gebeuren? Is het een normaal verschijnsel of is het a priori verdacht, dan wel moeten we ons alleen voor excessen wachten? Verder is een belangrijke vraag: waar ligt de grens tussen normaal en abnormaal of is er fusie mogelijk en hoe dan te schiften? Zijn er 'ziekelijke' symptomen herkenbaar zonder dat nog van pathologische verschijnselen kan of moet gesproken? Welke gevaren dreigen op dit terrein tengevolge van bepaalde psychische instelling, imitatie, autosuggestie, verkeerde applicatie, enz?

Om tot een doeltreffende behandeling van ons onderwerp te komen is het nodig eerst vast te stellen waar ergens in de dogmatiek, in welke locus dit verschijnsel besproken moet worden?

Het is duidelijk dat wij te doen hebben met: Het Woord als genademiddel. Bijzondere aandacht vraagt dan de verhouding van Woord en Geest.

Het Woord als genademiddel vraagt eerst onze aandacht, want de woorden of teksten die men krijgt, behoren immers tot het Woord en worden als genademiddel begrepen.

Alle heil en zaligheid vloeit de zondaar toe uit de genade Gods in Christus, tot verheerlijking Zijner deugden. Objectief nu is die genade

met al haar weldaden verschenen in Christus, Die ze in de Weg des verbonds verwierf en uitdeelt. De gemeenschap dergenen, die Christus en al Zijn weldaden deelachtig zijn, draagt de naam van Kerk of gemeente, Zijn lichaam.

Maar bij de toepassing des heils bedient de Heere zich van middelen. Het is waar, de mystici van alle eeuwen zijn meer of minder geneigd dit te ontkennen. Geheel in overeenstemming met hun dualistisch uitgangspunt, kunnen zij de genade niet denken als afhankelijk van òf gebonden aan uitwendige tekenen en handelingen.

God zelf alleen of Christus in ons, de Geest of het inwendig woord of licht werkt in de mens de genade. Woord en sacrament kunnen niet anders doen dan die inwendige genade aanduiden of afbeelden. Het geschreven Woord drukt slechts uit wat in het hart van elk gelovige geschreven staat en de sacramenten stellen slechts uiterlijk voor ogen, wat Christus inwendig door Zijn Geest heeft geschonken¹.

Dit mysticisme is een gevaarlijke vijand van de echte mystiek. Het leven des geloofs toch heeft van doen met de God des Woords en de Christus der Schriften. In feite komt het mysticisme op tal van punten op hetzelfde neer als het rationalisme, dat door Socinianisme en Remonstrantisme vertolkt, in de sacramenten slechts *praecepta ceremonialia*, herinneringstekenen en belijdenisacten zag. Het kan niet ontkend, dat dit mysticisme nog een rol speelt in onze kringen, meer dan vaak wordt beseft. Een zich verwijderen van Woord en sacrament is er het gevolg van en hoewel gesproken wordt van Gods dierbaar en onfeilbaar Woord, moet toch worden geconstateerd, dat het inwendig woord en licht te kort doen aan het Woord. De combinatie Schrift en bevinding in iuxtapositie wijst reeds op verschuiving en verwarring. De schriftuurlijke bevinding toch is deel hebben aan het leven der Kerk, zoals deze in de Schrift verschijnt in verbinding met het vleesgeworden Woord, dat haar geheel doordringt.

We zullen steeds scherp moeten toezien of bij 'het krijgen van woorden' geen tendensen optreden bewust, maar vooral onbewust, die wijzen op terugdringen der Heilige Schrift voor het inwendige woord. Hierop komen we nader terug.

Vlak tegenover het mysticisme staat het Romanisme. Dit stelt de

---

¹ cf. Dr. H. Bavinck, *Geref. Dogmatiek IV*, blz. 483 v.v.; B. de Moor, *Comm. perpetuus I*, pag. 359 sqq.

genade absoluut aan middelen gebonden. Volgens Rome toch is de Kerk, de zichtbare, door de onzichtbare Geest gedragen Kerk, het eigenlijke, waarachtige, volkomen middel der genade, het sacrament bij uitnemendheid. In haar toch zet Christus Zijn God-menselijk leven op aarde voort. En de genade dient bovenal, om de mens van de natuurlijke tot de supranaturele orde op te heffen. Zij is een *gratia elevans*, fysieke kracht, welke de homo natura-s door de priester in het sacrament *ex opere operato* wordt ingestort. Dit alles, komt mechanisch tot stand, waarbij denken, willen en voelen nauwelijks een rol spelen. Gelijk in Christus de goddelijke en de menselijke natuur, in de Kerk de onzichtbare Geest en het zichtbare instituut, zo zijn in het sacrament de geestelijke genade en het zichtbare teken onlosmakelijk aan elkaar verbonden: buiten Christus, buiten de Kerk, buiten de priester, buiten het sacrament is er daarom geen zaligheid. De in de Kerk verkondigde leer dient alleen om gehoorzaamheid aan de zedenwet te kweken; geloof en gehoorzaamheid zijn echter geen van beide de genade zelf, doch haar voorbereiding en haar vrucht. Het Woord Gods, dat bovendien bij Rome in Schrift en traditie vervat is en wordt opgevat als een wet, heeft daarom alleen een *praeparatoire*, pedagogische betekenis en het geloof is slechts een der zeven *praeparationes ad gratiam*. Het door de priester uitgereikte sacrament is het eigenlijke genademiddel, waardoor *vera iustitia vel incipit, vel coepta augetur, vel amissa reparatur*².

Kenmerkt het mysticisme zich door geringschatting der genademiddelen, het Romanisme is getypeerd door magische overschatting dezer middelen.

De Reformatie nam een eigen positie in tegenover beide, door zich te baseren op de Heilige Schrift Zij bracht in plaats en karakter van Kerk, ambt en genademiddelen een grote verandering aan. Immers is volgens de Hervorming Christus de volkomen Zaligmaker, de enige Middelaar Gods en der mensen en de Kerk is in de eerste plaats *communio sanctorum*; niet middelares der zaligheid, maar vergadering der gelovigen, die in gemeenschap met Christus leven. Wel heeft de Koning der Kerk in de gemeente ambten ingesteld, maar zij zijn geen *sacerdotium*, doch een *ministerium*, aan Christus' Woord absoluut gebonden en geen andere macht hebbende dan de macht van dat Woord.

---

² Conc. Tridentinum sessio 7.

De verhouding van Schrift en Kerk en de betekenis der Heilige Schrift als Woord Gods is dus in het Protestantisme een gans andere dan in het Romanisme. De Reformatie plaatste de Kerk weer op de bodem der Schrift en de Schrift boven de Kerk. Zo kon weer een normaal geestelijk leven opbloeien.

In het voorbijgaan moge wel worden gewaarschuwd tegen de beweging in onze Kerk, die gaat in de richting der sacramentstheologie.

De Heilige Schrift, het onfeilbaar Woord Gods, is het genademiddel bij uitnemendheid. Zelfs het sacrament is ondergeschikt aan het Woord en heeft zonder dat Woord geen betekenis noch kracht.

Het Woord wordt bediend in het midden der Kerk, die pilaar en vastigheid der waarheid moet zijn. Dit Woord wordt in aller hand gegeven, is duidelijk ter zaligheid (*perspicuitas*) voor ieder, die het heilbegerig onderzoekt. Het doet zijn werking niet alleen als het in het openbaar wordt verkondigd, maar ook wanneer het thuis wordt gelezen en onderzocht.

En al erkende de Reformatie, dat God zonder middel kon zaligen, als Hem dit behaagde, alléén door de Heilige Geest, toch hield zij op grond der Schrift vast, dat geloof en wedergeboorte door de prediking des Woords is de *ordinaria Domini oeconomia et dispensatio quam tenere in vocandis suis solet*³. In de verkondiging des Woords spreekt God.

Nu moeten wij er wel op letten, dat de genademiddelen van Woord en sacrament niet los op zichzelf staan, maar nauw verband houden met Kerk en ambt, met Christus' persoon en werk door de Heilige Geest.

De Kerk in haar ambten en bedieningen bedoelt de *salus electorum*, de opbouw der heiligen, de prediking des Evangelies aan alle creaturen.

Het Woord mag niet worden losgemaakt van de persoon en het werk van Christus, noch ook aan de Kerk als organisme en als instituut.

De Geest woont in het midden der Kerk, welke Hij opdroeg het Evangelie te prediken. Het Woord is neergelegd in de schoot der Kerk. Zo is er een sociale gebondenheid door de verbindingen, die God Zelf heeft gelegd.

Reeds hier moet dan ook opgemerkt, dat deze sociale gebonden-

---

³ Calv. *Inst. IV*, 1. 5. 16, 19; *Conf. Belg.* art. 24; *Cat.* vr. 64 enz..

heid van de grootste betekenis is voor het 'krijgen van woorden' om in rechte banen te worden gehouden. Dan worden wij gevrijwaard voor een wild individualisme en subjectivisme, dat noodwendig voert tot doorvloeien, ja, reeds *aberratie* is.

Deze sociale gebondenheid is een voortdurend correctief voor het geestelijk leven. Daarom lopen de gezelschapskringen, die de bediening van Woord en sacrament meer of min terzijde schuiven, het grootste gevaar voor doorvloeien op dit punt, want de Heere duldt niet straffeloos krenking Zijner instellingen.

Hieruit spruit weer voort de onderlinge botsing, omdat er geen tucht is in de bediening des Woords. Steeds nieuwe splitsingen zijn daarvan het gevolg. Het is juist wanneer het individualisme hoogtij viert, dat het incidentele 'krijgen van woorden' overspannen wordt en het geloofsleven daarin zoekt op te gaan, tot grote schade van dit geloofsleven.

Het normale op dit gebied wordt, zo niet gering geschat, dan toch als van tweede rang teruggedrongen, n.l. de geloofsvoeding door de bediening van Woord en sacrament, waarin God tot ons spreekt.

We zagen dus, dat het eerste en voornaamste middel der genade is het Woord Gods in die bepaalde verbondenheid aan Christus, Kerk, ambt en bediening. Het geloof: is Uit het gehoor en het gehoor door het Woord Gods (Rom. 1 17).

Dit is niet alleen zo, omdat velen destijds en later niet konden lezen en heilbegeerig kwamen om te 'horen' de boodschap der Kerk, doch mede omdat het Woord allereerst heenwijst naar spreken en horen en dan pas aan lezen kan worden gedacht. Het horen des Woords is dus een veelbetekenend feit. Want in en door Zijn Woord spreekt God in het bijzonder door de prediking.

*Confessus nuper quidem est, per se nihil proficere. sed ubi Domino operari placet, hoc instrumentum est potentiae ipsius. Zo werkt God krachtdadig door de stem des mensen ut eius ministerio fidem in nobis creet*⁴.

Gelijk het geloof gewekt wordt door de sprekende God in Christus, zo leeft het geloof ook door datzelfde Woord. Het geloof is geïnstrueerd op 'horen'. Het is derhalve een normaal verschijnsel, dat Gods kind de stem des Heeren wil horen, dat Hij tot hen spreken zal. En Hij spreekt in en door Zijn Woord. Zeg tot mijne ziel: Ik ben uw

---

⁴ Calv. in Rom. 1:17.

heil, enz..

Luthers en Gereformeerden stemden hierin overeen, dat het Woord Gods het eerste en voornaamste middel der genade is.

Daarbij is het Woord Gods, beide als wet en Evangelie, openbaring van de wil Gods, de *promulgatie* van het genadeverbond en heeft een universele betekenis.

Het is waar, dat het Woord Gods als genademiddel bij de Gereformeerden vrijwel alleen ter sprake kwam in de verkondiging des Woords, waarop de aandacht werd geconcentreerd (Cat., vr. 65). *Vox est anima verbi*. Het geloof wordt erdoor gewerkt en versterkt. In de *vocatio interna (efficax)* maakt God het Woord krachtig door de Heilige Geest, evenals bij de sterking des geloofs. Woord en bediening des Geestes mogen niet worden gescheiden.

Doch ook op het volgende moet worden gelet. De Heilige Schrift wordt in het bewustzijn der gemeente opgenomen. Van daaruit weer in den vorm van vermaning en toespraak, opvoeding en onderwijs, boek en geschrift, traktaat en lied, uitgebracht en dit Woord keert niet ledig weder, maar doet al wat God behaagt, Het is nooit alléén een klank, maar een kracht Gods; geen loutere bekendmaking, doch tevens realisering van Gods wil ten leven of ten dode.

Het is dus duidelijk, dat ook de inhoud van het Woord Gods meer of minder in ons bewustzijn wordt opgenomen en evenals andere inhouden, wegzinkt in het onderbewuste. Hoe en wanneer de Schriftinhoud werd opgenomen, is vaak niet te controleren, maar het feit is er niet minder om. Dit moment zal van betekenis blijken te zijn ook voor het krijgen van woorden.

Met een enkel woord roerden wij aan de verbinding van Woord en Geest. Het is nodig, met het oog op ons onderwerp, hierop nader in te gaan. De vraag doet zich voor: welke is de kracht, de *efficacia* van het Woord Gods, vervat in de Schrift? Op deze vraag werd en wordt verschillend geantwoord.

Het nomisme, dat van het Judaïsme door het Pelagianisme heen tot in het nieuwere rationalisme doorloopt, heeft aan een uitwendige roeping, aan een verstandelijke, zedelijke werking van het Woord genoeg en acht een bijzondere werking des Geestes daarbij overbodig. Ook Rome is aan deze richting verwant. Het ligt voor de hand, dat de levende religie zo wordt geschaad.

Doch hier liggen voor ons de moeilijkheden niet. Gemakkelijk wijzen wij deze geestesrichting af, als ons vreemd en tegen de Schrift.

Zonder de Geest geen ware religie.

Een andere stroming berokkent ons veel meer last. Het is het antinomianisme aller tijden, waarmee wij botsen. Dit verzet zich tegen alle uitwendige Woord en tegen alle objectieve historische bemiddeling des heils en verwacht alles van de werking des Geestes, van de Christus-in-ons, van het inwendig woord en het inwendig licht. Kortom, van de waarheid achter de waarheid.

Dit staat dus lijnrecht tegen het objectivisme onzer dagen (ook in de synode-boodschappen gepropageerd), dat van bemiddeling des heils feitelijk niet weet, een, in de grond, gevaarlijk en verderfelijk subjectivisme, omdat het totaal geen band met het object der religie kent en zich afspeelt in het intellect. Het is de dood voor de levende religie. Maar dit objectivisme laten we thans rusten, om acht te geven op het antinomianisme in zijn relatie tot het Woord Gods.

Deze geesteshouding kwam alle eeuwen door voor en doorkruiste het leven der Kerk. Maar in het Anabaptisme van Schwenckfeld, Franck enz., sprak deze richting zich op dit punt het duidelijkst uit.

Uit- en inwendig woord staan tot elkaar als lichaam en ziel, dood en leven, aarde en hemel, vlees en geest, schaal en kern, schuim en zilver, beeld en waarheid, schede en zwaard, lantaarn en licht, kribbe en Christus, natuur en God, schepsel en Schepper⁵. Kennis van het Woord geeft daarom op zichzelf niets en laat ons koud en dood. De Bijbel is van papier, heeft geen kracht, is dode letter. Gewoonlijk wordt in deze kringen veel gedaan aan 'vergeestelijken', om het Woord wat 'geestelijker' te maken. Alle vastheid des Woords verdwijnt. Calvijn merkt ergens op, dat hij dit allegoriseren een vondst des duivels acht. Het inwendig woord staat hoger dan de Schrift, die maar een papieren woord is. Men wil dan ook onmiddellijke openbaring. Feitelijk was dit Anabaptisme een herleving van de pantheïstische mystiek, die in het eindige een eeuwig wisselende verschijningsvorm van het oneindige ziet en daarom gemeenschap met God zoekt in de diepte van het gevoel, waar God en mens één zijn.

Het is duidelijk, dat hetgeen boven werd opgemerkt, van de hoogste betekenis is voor het kritisch waarden van 'het woorden krijgen'. Wie opmerkzaam naspreekt waar het 'woorden krijgen' aan de orde is en het geestelijk leven beheerst, zal tendensen opmerken, die gaan in de lijn van het Anabaptisme, ook al wordt nog gesproken van

---

⁵ cf. Dr. Bavinck, *Dogm. IV*, 499.

Gods dierbaar Woord. Uit de aard der zaak zijn hier gradaties en mag niet worden geeneraliseerd.

Maar het is toch wel opmerkelijk, dat bij deze overschatting van het 'woorden krijgen' Christus uit het middelpunt wordt gedrongen: niet het geloof, doch het gevoel centraal wordt gesteld. Niet de verheerlijking van het object, doch de gevoelsaandoeningen van het subject zijn allesbeheersend.

Natuurlijk is ook het gevoel in het geloofsleven betrokken, maar niet het geloof, doch Christus is centraal; de Christus der Schriften.

Ook kan het subject nooit worden uitgeschakeld, omdat het nu eenmaal een subject is dat ervaart, gelooft, enz.. Het objectivisme ontkomt volstrekt niet aan de gevaren van dit subjectieve element (door de zonde is het subject verdorven), is er in tegendeel geheel door omvangen en beheerst.

Maar terugkerend tot het antinomistisch-mysticisme, dat pantheïstisch gekleurd is, moet geconstateerd, dat het Woord Gods van zijn plaats wordt gedrongen, de prediking, die bediening des Woords moet zijn, ver ten achter wordt gesteld bij de bevindelijke gestalten van het vrome hart en 'het krijgen van woorden' het alles-beheersende wordt. Tevens worden gewoonlijk de sacramenten gekleineerd, door zich er boven verheven te achten.

Tegen deze geesteshouding kwam de Reformatie in verzet en werd tevens gedwongen om zich te bezinnen op de verhouding van Woord en Geest. Reeds in de oude Kerk was dit vraagstuk aan de orde geweest in de strijd met Montanisten, Donatisten, enz..

De Reformatie in de Gereformeerde lijn leerde, dat de Geest zich paart *cum verbo*. De Lutherse ontwikkeling, die de Geest opsluit in het Woord, laat ik rusten⁶.

Zeker is juist, dat het Woord Gods levendig en krachtig is, zoals het zelf getuigt, maar niet in deze zin, dat die kracht door goddelijke beschikking er in gelegd is en er zo onafscheidelijk mee verbonden is, dat zij in het Woord ook zelfs nog inzit *ante et extra omnem usum legitimum*, evenals de hand des mensen, ook al werkt zij niet, toch altijd *de vis operandi* behoudt. (Zo is de Luthersche opvatting.) Wat Rome doet met het sacrament, geschiedt hier met het Woord: het

---

⁶ cf. Bavinck IV 501. Voor de verhouding van Woord en Geest zie a.a. R. Grützmacher: *Wort und Geist* (1902). Maronier: *Het Inwendige Woort* (1890). Litteratuur bij R. Seeberg: *Lehrbuch der Dogmengeschichte*, passim.

werkt automatisch.

Nu is zeker het Woord Gods een kracht tot zaligheid, levend en blijvend, krachtig, geest en leven, een licht dat schijnt in een duistere plaats, een zaad, dat gestrooid wordt in de harten, opwast na wortel te hebben geschoten, een scherp tweesnijdend zwaard. Daarom is het nooit ledig en ijdel, maar het werkt (energeitai) in degenen die geloven. Het werkt wedergeboorte, geloof, verlichting, onderwijzing, vertroosting, enz..

Ook in degenen die verloren gaan, werkt het, op onderscheiden wijze, tot een val, ergernis en dwaasheid. De tegenstelling van geestelijk en stoffelijk, schede en zwaard, wezen en vorm, stamt dan ook uit een valse filosofie.

Het Woord Gods is nooit los van God, van Christus, van de Heilige Geest, zoals het tot de mensen komt. Het mag niet deïstisch van zijn auteur worden gescheiden. De Heilige Schrift, het Woord Gods dat uitgaat in de Kerk, en door haar in de wereld, wordt voortdurend door de Geest gedragen, bewaard, krachtig gemaakt. Daarom is niet horen ongehoorzaamheid, verachting Gods.

Door Zijn Woord spreekt God tot allen, die onder het Woord leven. In de prediking spreekt Hij Zijn Woord bij monde Zijner dienaren. Zo krijgen wij allen vele woorden Gods te horen. Profeteer, gij mensenkind, hetzij dat zij het horen zullen, hetzij dat zij het laten zullen. Op het 'woorden krijgen' in dezen algemene zin legt de Heilige Schrift groten nadruk. We kunnen er thans niet nader op ingaan, maar de roeping door het Woord Gods, de aanbidding des heils is een wezenlijke vorm van 'woorden krijgen'. Ook is daarin de Heilige Geest werkzaam.

Dit neemt echter niet weg, dat het Woord Gods als aanspraak niet altijd dezelfde werking doet. In zekere zin is het altijd *efficax*, het is nooit krachteloos. De tekst 2 Cor. 3 vs. 6: De letter doodt, wordt verkeerd verstaan als hij wordt gebezigd om de Heilige Schrift te denatureren. Want hier drukt de Heilige Geest juist zo sterk mogelijk uit, dat zij geen dode letter is, veeleer is zij zó machtig, dat zij toorn, vloek en dood werkt.

De vraag is nu wanneer het Woord in deze zin *efficax* is, dat het bekering en geloof werkt en versterkt. Dan kunnen wij alleen zeggen, dat hier zaligmakende bediening des Geestes is. De Heilige Geest oefent een *concomitante* actie uit, verbonden met het Woord, doch van onderscheiden aard en uitwerking. De voeding des geloofs nu geschiedt ook door Woord en Geest in de boven aangegeven zin. Het

'krijgen van woorden' moet dus opgenomen in dit geheel van de bediening des Geestes door het Woord in prediking allereerst, lezen van de Heilige Schrift, haar uitlegging, enz..

Individueel en subjectief, wanneer iemand los gedacht wordt van heel zijn omgeving, van de Kerk enz., moge het de schijn hebben alsof de Geest werkt zonder het Woord, objectief en zakelijk werkt de Heilige Geest slechts daar, waar het verbond der genade met de bediening van Woord en sacrament zich heeft uitgebreid. Wij zijn volstrekt gebonden aan de Schrift in de aangewezen verbanden.

Hiermee is de grondslag gelegd voor een juiste behandeling van ons onderwerp, terwijl dat onderwerp reeds in zijn kern is blootgelegd en in zijn verband bepaald. Vatten wij het gevondene nog even samen.

1e. Het Woord Gods is genademiddel, neergelegd in de schoot der Kerk, die het bedient in verbinding met de sacramenten. God spreekt tot die Kerk en door haar tot de wereld door dit Woord.

2e. De Geest werkt met en door dit Woord Gods in onderscheiden trap en mate.

3e. Verworpen moet worden alle valse mystiek, het mysticisme, dat alle eeuwen door leerde hetgeen door George Fox (Kwaker, 1649) nog in gematigde vorm aldus werd geformuleerd: *Spiritum S. divinis et immediatis revelationibus se semper manifestasse et adhuc manifestare, quae ad scripturam et rationem examinari non debeant. Scripturas non esse primariam fidei morumque regulam, sed Spiritus internum dictamen*⁷.

4e. In de prediking, catechese en zielszorg zullen we ons moeten beijveren de ontwikkelde schriftuurlijke principia in te prenten om ons kerkvolk terug te leiden tot of te houden bij de schriftuurlijke waarheid. Doch bedenken wij daarbij steeds, dat ook het objectivisme verderfelijk is en het werk des Heiligen Geestes zijn toekomstige plaats moet hebben in de verbanden,; waarin de Schrift daarover handelt.

In onze gemeenten was en is het mysticisme een dreigend gevaar of reeds ingeslopen kwaad, dat ernstige opmerkzaamheid verdient. Het kenmerkte zich steeds door zijn geringschatting van de dienst des Woords en der sacramenten. Calvijn zegt zeer terecht: het geloof moet

---

⁷ B. de Moor, *Comm. perp.* I, p. 359.

zijn wortels diep in Gods Woord inschieten⁸. Ons geloof wacht niet op buitengewone ingevingen des Geestes. Het kan niets anders doen dan Christus aanschouwen. Overspannen lieden verwachten ingevingen van de hemel en verachten daarbij de dienaren Gods, door wier hand ze geregeerd moeten worden. - *facesaant fanatici homines, qui praetextu Spiritus externam doctrinam respuunt*⁹.

Het is zeker duidelijk wat wij bedoelen met de schriftuurlijke waarheid in dit verband. Het geloofsleven wordt gevoed door de prediking des Woords. Daarin spreekt God in het bijzonder tot Zijn volk onder de beademing des Geestes. De sprekende God richt zich tot ons in de schriftuurlijke bediening des Woords. Zijn dienaren zijn Gods mond bij de gemeente. In dAe prediking wordt Christus medegedeeld en deze wordt bewerkt door de Heilige Geest, Zo onderscheidde reeds Augustinus terecht Woord en Geest, *loquente intrinsecus veritate*, In Joh. tract. 47, 3.¹⁰; God werkt door Zijn Geest, doch: *verbi sui instrumentum non praetermittit, Bifariam Deus in electis suis operatur, intus per Spiritum, extra per verbum*¹¹.

Onze hoogste Profeet en Leeraar legt grote nadruk op het genademiddel des Woords in de prediking (Matth. 10:7; Luk. 10:9, 16). En de apostel Paulus vermaant: Het woord van Christus wone rijkelijk in u, in alle wijsheid (Koll. 3:16). De Christenen zijn geroepen, niet ieder op zichzelf, los van ieder ander, maar in één lichaam, als delen van een organisme en dus met de roeping, het welzijn van het geheel te zoeken en te bevorderen (vs. 15).

En nu moet zonder twijfel bij deze vermaning gedacht worden aan de onderlinge bijeenkomsten. Het woord van Christus is het woord Gods, dat ook in de samenkomsten der oudste Kerk in het middelpunt stond. Het Woord Gods moet niet slechts nu en dan als gast worden ontvangen, het moet in de harten wonen, als in zijn huis, en zo geheel ons leven beheersen. Dan is er de juiste klankbodem om van rustdag tot rustdag met zegen te verkeren in Gods Huis, dan zijn we bijbelse christenen en is het geestelijk leven opgewekt en gezond.

---

⁸ Calv. Op. T. 48 c. 317.

⁹ Calv. Op. T. 48 c. 192.

¹⁰ P.R.E.3 Art. Wort Gottes S. 502.

¹¹ Calv. *Inst.* 5. 5.

Daarom ook danken wij God zonder ophouden, dat gij het woord der prediking Gods van ons ontvangen hebt, gij dat aangenomen hebt niet als der mensen woord, maar (gelijk het waarlijk is) als Gods woord, dat ook werkt in u, die gelooft (1 Thess. 2:13).

Tot op zekere hoogte geldt hetzelfde van het gelezen Woord Gods, verklaring ervan, preken, enz.. `Woorden krijgen' als het getuigenis Gods ons treft bij het horen, lezen, overdenken. De Heere God spreekt tot ons, wij krijgen woorden en wee onzer, als wij de oren toestoppen, ongehoorzaam zijn aan het Woord. Beza zegt in de voorrede voor de Latijnse uitgave van Calvijns preken over Job, dat zij overal in Frankrijk, waar dienaren des Woords ontbraken, dagelijks in de Kerken en huisgezinnen werden gelezen¹².

Dan moet ook nog op iets anders de aandacht worden gevestigd. In het `woorden krijgen' zoals dit in ons onderwerp is bedoeld, komt het geloof sterk in zijn passieve zijde naar voren. Maar er is ook een actieve zijde, het geloof richt zich op Gods Woord, doorzoekt het, vergaart er zielenvoedsel uit. De gelovige gaat biddend op naar Gods Huis, worstelt, kent het Woord: hoort aandachtiglijk naar Mij en uwe ziel zal leven.

Wat we dus met nadruk willen zeggen is, dat wij niet in luiheid zoeken te leven bij invallende woorden, doch zullen leven bij Woord en sacrament, anders zijn wij verachters van God en Zijn dienst en verlaters van Zijn wet doet Hij in het dorre wonen. Horen we de sprekende God? Woorden `krijgen' en `nemen' door het geloof op de beloften Gods te richten. Het woord des Heeren: niemand kan iets aannemen, tenzij het hem van boven gegeven worde, blijft daarbij intact. Hij wil van de huize Jacobs gebeden zijn, dat Hij het hun doe. Dit nemen is geen stelen, maar rust in het ontvangen. Men vergete toch niet, dat stelen zeer veel voorkomt ook bij degenen die van het `nemen' (des geloofs) afkerig zijn en alleen van krijgen van woorden willen weten. Onze bedoeling zal zeker duidelijk zijn. Ook het geloof in zijn actieve uitingen mag niet beknot.

Wanneer nu het krijgen van woorden in engere zin aan de orde komt, is het terrein geëffend en het verschijnsel binnen normale grenzen teruggebracht. Het behoeft toch geen betoog, dat er voor `woorden krijgen' plaats is niet alleen, doch dat inderdaad hierin de

---

¹² Biesterveld, *Calvijn als Bedienaar des Woords*, blz. 37.

Geest werkend door en met het Woord, een belangrijke functie in het leven der Kerk vervult.

Niemand heeft het recht te zeggen, dat de Geest van Christus in bedoelde zin geen teksten met kracht op de ziel zou kunnen te binnen brengen middellijk of onmiddellijk. Het leven der Kerk bevestigt hierin volkomen het getuigenis der Schrift.

De Heilige Schrift is vol van goddelijke waarheden, beloften, vermaningen, enz.. Welnu, zonder toepassing des Geestes gaat alles zo niet aan ons voorbij, dan toch zonder blijvende indruk of uitwerking. De Schrift is vol van getuigenis, gepast ook voor allerlei bijzondere omstandigheden des levens.

Een christen richt zich in het geloof op het Woord Gods in horen en lezen, met de bede Gods stem te horen. Maar ook kent hij het worstelen aan de troon der genade om antwoord van de hemel door de indachtmakende Geest, naar de belofte: Die zal u in al de waarheid leiden; die zal u alles leren en zal u indachtig maken alles wat Ik u gezegd heb (Joh. 14:26). Maar die Geest onderwijst en maakt indachtig, wonende in het lichaam der Kerk.

Daarom is juist contact met het geheel nodig. Anders zal de Geest ons onder Zijn tucht wederbrengen. Hij kan door een oordeel een geest der dwaling over ons laten heersen. Dit oordeel des Geestes moge ons behoedzaam maken en leren vragen om Zijn reine bediening, wandelend in de gehoorzaamheid des geloofs. De Geest werkt indachtmakend bij de discipelen omtrent hetgeen Jezus had geleerd en zo ontstonden de Evangeliën. Nu zijn wij gebonden aan het Woord des Heeren, en de Geest oefent ook deze bediening in de harten Zijner kinderen, dat Hij indachtig maakt wat zij uit dat Woord wisten, meer of minder vast in het geheugen hadden opgenomen. Want als regel kunnen we toch wel zeggen, dat de teksten (waarheden, beloften, vermaningen), die wij krijgen, ons meer of minder bekend waren. Het is natuurlijk ook mogelijk, dat een voor ons besef geheel onbekend Schriftwoord ons wordt te binnen gebracht, Doch dat is ook geen hoofdzaak. Het gaat hierover of het inderdaad Schriftwoorden zijn, die de Heilige Geest ons schenkt door bijzondere toepassing aan ons hart, dan wel of onze eigen geest de woorden baart uit de diepten van eigen onderbewuste leven; ze oproept uit het geheugen, waar ze latent aanwezig waren, door allerlei psychische reacties, soms mede door invloeden van de vader der leugenen.

Calvijn merkt o.a. op bij Joh. 14:26 over dat indachtig maken des Geestes: *Unde sequitur non fore novarum revelationum architectum.*

En hij vervolgt: *hoc uno verbo refutare licet quaecunque sub praetextu Spiritus in ecclesiam figmenta ab initio hucusque satan invexit. Ook moge wat hij verder zegt worden herinnerd. Mahometes et papa commune habent religionis principium, non contineri in scriptura perfectionem doctrinae, sed quiddam altius revelatum esse a Spiritu.* En om ook nog dit toe te voegen, ook voor het heden van belang: *Ex eadem lacuna nostro tempore Anabaptistae et Libertini sua diliria hauserunt.* Calvijn noemt dus al die ingevingen buiten het Woord, die op rekening des Geestes worden gezet: *diliria*, zotteklap, producten van waanzin¹³.

Het is ons wel bekend, hoe meermalen bij 'het krijgen van woorden' van Schriftgebondenheid niet veel overblijft. Daartegen moeten we opkomen, ook als verdenking of haat er het gevolg van zijn. Zelfs de hele Reformatie werd door de Wederdopers als geesteloos gedoe gebrandmerkt. Maar wee ons, als wij raken aan de bediening des Geestes met en door het Woord. Dan past ons eerbied, al mag het kritisch onderscheiden niet ontbreken. Er kan toch dwaling zijn zonder opzettelijk bedrog; doorvloeien zonder het te weten, terwijl het gebed doorgaat: doorgrond mij en ken mijn hart en zie of bij mij een schadelijke weg zij en leid mij op de eeuwige weg. Daarom moet de prediking de zuiveren toon der levende bevinding aanslaan door het Woord waarlijk te bedienen. Dan wordt er licht, schriftuurlijk licht, verspreid over deze dingen, het snode van het kostelijke onderscheiden.

Nog op iets willen we in dit verband wijzen. Het is nuttig beloften enz. vast te leggen in het geheugen. Vader Brakel merkt hierover op: dat hij veel vooruit heeft, die een verzameling van velerlei beloften heeft gemaakt, zodat ze hem bij de hand zijn, als hij in enige beproeving komt¹⁴.

Toch geldt ook dan, dat alleen de Geest kleur en kracht kan geven aan belofte en waarheid. Want de noden kunnen ons geheugen niet alleen afsluiten, zodat wij nergens bij kunnen, ook het gehoorde of gelezen Woord kan ons troosteloos laten.

Vele zijn de tegenspoeden des rechtvaardigen, maar uit die alle redt hem de Heere. Hij kan bestreden worden door de vorst der duisternis;

---

¹³ Calv. *Opera C.R.T.* C. 335.

¹⁴ Brakel, *Redelijke Godsdienst*, Bnd. I, blz. 1074.

de wereld kan hem benauwen of bespotten. De zonde hem pijnigen, de worsteling tussen oude en nieuwe mens hem moede en afgemat maken. Krankheid kan hem treffen: armoede de woning binnentreden. Verwanten en bekenden kunnen hem werkzaam maken voor de troon der genade. De nood van land en volk drijft hen naar het verborgene en nog zoveel meer.

Welnu, de Geest kan die mens een tekst geven, gepast voor zijn nood in die bepaalde omstandigheden. Of wel de Geest kan ons voorkomen met een waarheid, terwijl we niet bidden of lezen, of het Woord horen. Dit kan niet slechts, maar komt ongetwijfeld nog veelvuldig voor. Alle misbruik en dwaling van en bij dit 'krijgen van woorden' neemt toch de ware bediening des Geestes niet weg, Onder de prediking kan de Heere vragen oplossen, noden wegnemen, uitzichten openen, opdrachten verstrekken, enz.. Maar het persoonlijke leven is toch daartoe niet beperkt.

Ik zou het zo willen zeggen: naarmate ons leven nauwer gebonden is aan Schrift, Kerk, Woord en sacrament en wij meer in deze weg des geloofs leven en bediend worden, is het 'krijgen van woorden' in engere zin meer betrouwbaar, al blijven vergissingen mogelijk en werkelijk.

De Heilige Geest nu kan mij inwendig verschrikken, vertroosten, onderwijzen, licht geven in duistere gevallen, enz. al zit ik juist niet onder de preek, of gebogen over de Heilige Schrift. Toch verliest daarmee dit alles allerminst zijn betekenis, ook al weten wij niet hoe en wanneer de Geest er gebruik van maakt, Het is toch altijd zo, dat alleen de Heilige Geest wet en Evangelie van kracht kan maken op het hart.

Het is nodig bedacht te zijn op een dwaling, die vrij algemeen is. Over het algemeen toch is de gedachte: hoe minder aanknopingspunten van binnen, hoe meer waarborg, dat de woorden echt van de Geest zijn. In zover aan deze gedachte ten grondslag ligt het wantrouwen van eigen bestaan is dit begrijpelijk. Daarom is het echter niet juist, want door de aanknopung des Geestes van het woord met het subject, is dit woord aanstonds betrokken in dat subject, waarvan geldt: arglistig is het menselijke hart, ja, dodelijk, wie zal het kennen? Bovendien kan het zeer wel wezen, dat wij oprecht menen, dat wij dat woord niet kenden, dat het toch wel in ons bewustzijn was verborgen. Er ligt in ons bewustzijnsleven - overigens wonderlijk genoeg - een arsenaal vol bewaarde geheugenisinhouden.

Het kan dan ook zeer wel zijn, dat wij een tekst niet weten te

staan, zelfs menen hem totaal niet te kennen, terwijl dit toch wel het geval is. Dit is echter volstrekt geen bezwaar.

Ook moet met het feit gerekend worden, dat ook de duivel met teksten opereren kan en zich weet aan te sluiten bij een complex factoren in ons zieleven, bij een levensbegeerte, een bijzondere situatie in ons leven, enz., zodat wij kunnen menen dat de Geest sprak en het was de duivel, die als zwarte duivel een storm in ons hart deed ontstaan en teksten op deed komen, of als witte duivel ons vlees streefde en met waarheid en belofte werkte.

Wie zich van al deze feiten bewust is, zal een kritische instelling leren innemen om het snode van het kostelijke te scheiden.

Ook moeten wij wel verstaan, dat een kind des Heeren woorden kan krijgen, maar dat het krijgen van woorden nog geen kind van God maakt. Gemeenschap met God in Christus door het levende geloof tekent de ware christen en in dat gemeenschapsleven is opgenomen de onderwijzing en leiding des Geestes met en door het Woord.

Waarom zou de Heere God een onbekeerd mens door Zijn Geest geen 'woorden' kunnen geven? Bileam toont ons hoever dit kan gaan. En toch was en bleef hij een onheilige. Het is dan ook niet geoorloofd zijn zaligheid te gronden op 'het krijgen van een versje of tekst. Alleen het geloof in Christus voert tot vrede met God. Wanneer in ontdekking de waarheid in onze ziel dringt en niet alleen bij het horen of lezen van Gods Woord, maar ook plotseling een waarheid als een donderslag in onze ziel valt of als onderaards gerommel van een vulkaan ons wezen doet sidderen, twijfelen wij niet of God inderdaad tot ons spreekt. Zo is het ook zeker voor het geloof, wanneer in benauwdheid der zonde de belofte des Evangelies in Christus tot ons komt, en als een harptoon des levens ruist door de kamers onzer ziel. Toch is ook dan het woord der belofte een wegwijzer tot Hem, in Wie alle beloften Gods ja en amen zijn. Wanneer God ons rechtvaardigt, hebben wij met een sprekende God te doen. En wat Hij zegt door Zijn Woord en Geest, is zeker en vast voor de zondaar. Ik noemde nu enkele centrale momenten in het geestelijke leven. De voorbeelden zouden vermenigvuldigd kunnen worden over het ganse terrein van het geestelijke leven. Zeker is waar, dat de een veel meer woorden krijgt dan de ander, maar zonder is toch wel niemand van Gods kinderen, nu bedoeld in engere zin.

Naarmate de omgang met God teerder is, zal hier de zuiverheid van het beleven groter zijn en de vergissingen minder. 'Woorden krijgen.' In bijzondere levensomstandigheden. 'Woorden krijgen' voor

anderen.

Nu moet men zich echter wel wachten van voorkomende waarheden te zeggen: ik kreeg deze of die woorden. Zeker is hierin de voorzienigheid Gods, maar onder 'woorden krijgen' verstaan - we toch iets diepers, iets meer effectiefs. Zo is 'woorden krijgen' en de inhoud af te wijzen eigenlijk een contradictie. Het gekregen woord neemt ons gevangen, grijpt en bindt ons, troost ons, veroordeelt ons, leidt ons, leert ons. Het is waar, dat wij er tegen in kunnen worstelen, maar het neemt ons uiteindelijk gevangen, of wel in Zijn oordeel laat God er ons over heen werken, zodat wij met schaamte en schande terug moeten. Het zou niet moeilijk vallen dit met voorbeelden toe te lichten.

In het algemeen kan worden gezegd, dat uit het levensresultaat moet blijken of het 'woord' van de Geest is geweest. Ik zeg 'in het algemeen', want het is mogelijk dat de zaak duister blijft.

Velen hebben 'woorden' gehad over de duur van de oorlog, enz.. Maar de feiten hebben het zelfbedrog reeds achterhaald. Zo wordt er smaad geworpen op de naam des Heeren. Laten wij bedenken, dat wij geen profeten of althans profeetjes worden als we 'woorden krijgen', want de profeten mochten geloof eisen als profeet Gods, wij mogen geloof eisen voor Gods openbaring, niet voor hetgeen wij menen.

Ook is bekend, dat niet weinigen schermen met al de woorden, die ze krijgen. De Heere zei tot mij, enz. enz.. Hier is bezinning noodzakelijk. Alles wat aan teksten, of zelfs aan religieuze woorden in hen opkomt, zei de Heere, Ze krijgen zoveel woorden, die elkander zo snel opvolgen, dat ze geen tijd hebben ermee te worstelen. Een kritische geloofsinstelling is toch wel zeer noodzakelijk. Is de Geest werkelijk werkzaam, voeren de gekregen woorden ons tot Hem, die ze gaf? Brengen ze beslistheid van daden en overgegevenheid aan Gods wil? Worden wij er wat mee, of worden wij er juist door vernederd, in spanning gebracht?

Veel komt er op uit eigen geest, veel meer dan we vermoeden. Het is in het religieuze zieleleven zo, dat God dit geheel leidt. Hij bestiert ook de daarop inwerkende objectieve factoren. Ook in het verborgen gebied van het subliminele of parapsychologische grijpt God op bijzondere wijze in. We willen dus allerminst het religieuze leven herleiden tot een immanent psychisch proces, waarin de mens

eigen religie en goden formeert, zoals de psychologen¹⁵. Wel willen we manen tot een kritische instelling en er opmerkzaam op maken, dat zelfs bij erkenning in bepaalde gevallen van werking des Geestes toch subjectieve factoren mee een rol kunnen spelen en vertroebelend werken, Er zal hier zelfs wel een grensgebied blijven, waar onze vragen: subjectieve werking of objectieve invloed, oorsprong uit het onderbewuste of in de buitenpsychische wereld, enz., niet definitief te beantwoorden zijn¹⁶.

De waarheidsvraag dezer beleving, in elk bijzonder geval, wordt niet bepaald door het nut voor de persoon, zoals het pragmatisme wil, ook niet door zijn eigenaardige psychische vorm, doch door zijn harmonie met het geloofsleven der bijbelheiligen, en door op te komen uit de bediening des Geestes.

Ook dit vraagstuk zou zoveel eenvoudiger zijn, indien de mens met zijn verdorven natuur niet zo gecompliceerd was. Arglistig is het hart, meer dan enig ding, ja dodelijk, wie zal het kennen? (Jer. 17:9). Niets gaat in de bedrieglijkheid het menselijke hart te boven. Het bedriegt anderen, zichzelf en tracht ook God te bedriegen. Bedrieglijk en verderfelijk. Het zoekt verderf aan te richten. Het tracht anderen en ook zichzelf, in het verderf te storten. Wie kan dat menselijke hart kennen? Wie kan er de geheime schuilhoeken van doorkijken? Hoe duister en verward het menselijke hart is, leert ons de Heilige Schrift schier op iedere bladzijde. En sprak Freud niet van de onderwereld, als hij handelde van en zocht te doorkijken: de diepten van het mensenhart¹⁷.

Ziende op ons verdorven hart, zullen we dubbel voorzichtig zijn en toch niet wanhopig ook aan de waarheid van dit `woorden krijgen', wetende dat de alwetende en almachtige God gezegd heeft: Ik zal maken, dat hun werk in der waarheid zal zijn. De Geest der waarheid maakt waar en leert ons begeren waar te zijn!

Het zal niet bevreemden dat wij op de gevaren wijzen, die ons op dit terrein omringen. Een reeks voorbeelden van `woorden krijgen' zou gegeven kunnen worden, treffende voorbeelden, tegen wier

---

¹⁵ vgl. William James: *The varieties of religious experience* (London 1906).

¹⁶ Dr. J. G. Geelkerken: *De empirische godsdienstpsychologie* (1909), blz. 384.

¹⁷ cf. Edgar Michaelis: *Die Menschheitsproblematik der Freudschen Psychoanalyse*, 2.

echtheid niemand gegronde bezwaren kan hebben. Dit zou ons echter veel te ver voeren. Liever willen wij deze lezing benutten om nog enige richtlijnen te trekken, die ons van nut kunnen zijn. Onze strijd gaat dus tegen het voor alles en nog wat woorden willen krijgen, om daarop te leven, met terzijdestelling van de gewone middelen, waardoor God tot ons spreekt in de prediking, enz..

En verder erkennen wij, dat de Heere God deze wijze van bediening Zijner kinderen gebruikt in allerlei omstandigheden des levens, zoals wij hebben gezien. De moeilijkheid in de zielszorg is juist deze, of wij in een bepaald geval mogen en kunnen accepteren dat iemand woorden heeft gekregen. Voor hem zelf kan dit vragen geven, moeilijkheden opleveren, of wel het kan voor de persoon in kwestie zeker zijn, terwijl wij een vraagteken zetten of zelfs moeten ontkennen. We zullen dan trachten zo mogelijk uit te vinden hoe het met het fundament des geloofs staat enz., om daarna voorzichtig het verschijnsel naar bevind van zaken te behandelen; Het is onmogelijk hier a priori vaste regels te stellen, omdat juist de factor van het bepaalde subject zo'n grote rol speelt en dat zowel van het subject die de woorden kreeg, als van het subject, waarvoor die persoon met zijn religieuze ervaring object van zielszorg wordt.

Reeds wezen wij er op, dat hiermee niet alle objectiviteit is uitgesloten en wij de mensen maar aan hun lot moeten overlaten.

Uit de aard der zaak zullen we vele grove gevallen van zelfbedrog gemakkelijk onderscheiden, dubieuze gevallen langer controleren zo mogelijk; ook zijn er gelukkig vele gevallen, waarvan de waarheid evident is. Een zekere intuïtie, diepe kennis van het religieuze leven der bijbelheiligen, fundering in de Heilige Schrift, gebondenheid aan Kerk, Woord-bediening en sacrament, gebedsleven niet te vergeten, en oefening, zijn onmisbare en onschatbare hulpmiddelen om tot een in vele gevallen tot volstreekte zekerheid naderende beoordeling te geraken.

Hetzelfde Schriftwoord 'gekregen' in dezelfde omstandigheden door twee verschillende personen, kan bij de één door bediening des Geestes, bij de ander door autosuggestie zijn voortgebracht.

Het is een opvallend verschijnsel dat mensen, die veel woorden krijgen, (of liever ten onrechte het daarvoor houden, zeer onvast zijn in hun geestelijk leven. Even gemakkelijk als men de woorden aanneemt, laat men ze ook weer los, terwijl nieuwe zielsprocessen weer nieuwe teksten oproepen. Wanneer we met ware gelovigen te doen hebben, dan zal het ons opvallen, dat op centrale punten van het leven

des geloofs enkele 'woorden' vast blijven liggen. Voor de betrokken persoon is dit leven, dat nauw samenhangt met de psychische constellatie een bron van aanvechting en teleurstelling. Met grote tederheid moet hier leiding worden gegeven.

Opkomende en voorkomende waarheden kunnen zonder meer niet worden gerangschikt onder 'gekregen woorden' door de Heilige Geest. Dit misverstand brengt veel ellende. Dit wil niet zeggen, dat opkomende en voorkomende waarheden volstrekt geen betekenis kunnen hebben, maar wel dat ze niet mogen ingeschakeld of gelijkgeschakeld met de woorden door bediening des Geestes in het genadeverbond met het Woord. Dan is er immers rechtstreeks contact des levens met God.

Daarbij moeten we ook nog bedenken, dat wij bij inmenging van subliminele impulsen en bewuste overlegging toch ook nog te doen kunnen hebben met een kern van Geesteswerk. Gaarne wordt erkend, dat bij illustratie door voorbeelden de zaak niet duidelijker, maar wel meer grijpbaar zou worden. Maar wij moeten ons beperken en er moge op worden gewezen, dat bij hetgeen wij schrijven, ons wel voorbeelden voor de geest staan, of althans bewust of onbewust ons beïnvloeden.

De geaardheid van het subject, omgeving enz. hebben invloed. Gevoelige naturen, die weinig kritisch zijn ingesteld (ze kunnen overigens een uitstekend verstand hebben!) liggen meer bloot voor vergissingen dan nuchtere geesten. De eersten geven aan verschillende psychische reacties de naam van 'woorden krijgen', in welke gevallen de laatsten zullen zeggen: die of die waarheid kwam mij zo voor, of: ik werd bepaald bij dit of dat woord, niet zonder indruk op mijn hart, En dan moet ook worden toegegeven, dat vergissingen bij het verst gevorderde kind des Heeren mogelijk zijn, bij een gezond geestelijk leven.

Om dit te illustreren neem ik een passage over van Brakel, die veel te denken geeft.

"Een gelovige kan wel ongeregelde begeerten tot deze of gene bijzondere lichamelijke zaak hebben, die men niet van node heeft in onze standplaats, hetzij dat die zaak in het eerste schielijk invalt, hetzij dat ze door gelegenheid allengskens vat krijgt. De al te grote begeerte tot die zaak belet de onderwerping en maakt dat wij ons verlossing of verkrijging van een al te grote begeerde zaak verbeelden, die niet van God beloofd is, maar die wij onszelf beloven; en dan gebeurt het wel, dat een Schrifuurplaats, hetzij wakende, hetzij slapende schielijk

inschiet, welk schielijk inschieten men dan aanmerkt, alsof het een openbaring, of een belofte van God tot ons was. Of men trekt daartoe de een of andere Schriftuurplaats, die wij wel weten, dat bijzonder aan deze of gene personen als Abraham of David, of een anderen gedaan is, en dat in andere bijzondere gevallen; maar door de sterke begeerte eigenen wij ons die toe, alsof ze van God door een bijzondere toepassing aan ons gedaan waren en alsof wij daaruit een gevolg voor onze onordelijke begeerte trekken mochten. Men wordt daarin versterkt, doordien men sterke uitgangen des harten naar God gewaar wordt, in liefde, in levendige erkentenis van Gods goedheid, Men heeft gemeenzame verkering met God, men kan bidden, en oefent het geloof in Christus en men bevindt zich in een godzalige staat, hetzij met of zonder opzicht op die begeerde zaak, ja, men wil die zaak niet, zo het niet naar de wil Gods was en men is stil en onderwerpt zich; maar de zaak komt wederom boven, en het is alsof God nieuwe verzekering geeft en Zijne almacht hun levendig voorstelt. Hierdoor raken dezen en genen wel in een strik, die hen jaren bijblijft en hun zeer hinderlijk wordt in hun vrije staat en wandel. Het einde is niet verkrijgen van die zaak en het zien dat men een belofte zich verkeerd toegepast had door een te sterke begeerte tot de zaak¹⁸."

Ik zou nog een stap verder willen gaan en opmerken, dat het zelfs een zaak kan betreffen, die hij meent in oprechtheid niet te begeren terwijl hij toch sublimineel in de huidige situatie deze zaak prefereert boven het bestaande geval. Er komen woorden in zijn hart op, die op de zaak passen; hij wordt ermee werkzaam om uitsluitel. In zijn binnenste botst het tussen het niet gewenste in de bewuste, maar geprefereerde in de subliminele sfeer. Toch is hij overtuigd, dat hij het niet zoekt noch begeert. Dan kan de afloop zijn, dat hij besluit te doen wat hij meende niet te begeren en waarvoor hij woorden meende gekregen te hebben. Of wel tenslotte ontdekt hij wat op de bodem van zijn hart was en bekent te hebben gedwaald. De woorden, die hij meende van de Geest te hebben ontvangen, zijn toch blijkbaar opgeweld uit eigen hart om de sublimineel gekoesterde begeerte te steunen en te rechtvaardigen. Het ligt voor de hand, dat ook de duivel zijn rol zoekt te spelen. Wie zal de afdwalingen verstaan?

Nog steeds bewegen we ons op het erf van het normale zieleleven. Wanneer daarvan niet meer kan worden gesproken, worden de

---

¹⁸ Brakel: *Redelijke Godsdienst I*, blz. 2075, 1076, 1086.

moeilijkheden nog groter op dit gebied. Het is waar, de grens tussen normaal en abnormaal is moeilijk te trekken, zodat wel is opgemerkt: 'Normal ist leichter Schwachsinn'¹⁹.

Inderdaad is ons leven, ook ons denken, door de zonde gebroken in zijn volstrekte gaafheid. Maar het ligt niet op onze weg de grens tussen normaal en abnormaal psychisch leven te trekken. Er zijn zeker grensgevallen, overgangen. Het is ons hier alleen te doen om er voor de zielszorg op te wijzen, dat de abnormale mens ons voor nieuwe vragen stelt. We krijgen dan te doen met twee reeksen van woorden, die men krijgt. De abnormale lijn in de akoestische hallucinaties en... daarbij moeten wij óók rekenen met mogelijke normale verschijnselen in diezelfde mens als hij God vreest. Wij komen in onze gewone zielszorg toch ook met mensen in aanraking, die, hoewel niet in een gesticht verpleegd, toch zeer abnormaal zijn. 'Woorden krijgen' en 'woorden krijgen' is hier wel in één mens, maar dan toch met gespleten bewustzijn aan de orde. Het 'woorden krijgen' bij deze mensen als patiënt is zaak van de psychiater. Op dit gebied moeten wij hem volle ruimte laten. Alleen maar, die psychiater loopt, als hij geen gelovige is en niet bijbels geschoold, gevaar, woorden, die zulk een abnormaal mens van de Geest ontvangt, op zijn abnormale rekening te zetten. Een kind des Heeren kan toch ook krankzinnig worden, of althans abnormaal, en hallucineren! Als zielzorger staan we hier voor grote moeilijkheden, want de vraag komt hier nog bij al de vroegere: hoe beïnvloeden die twee sferen elkaar?

Hier zullen medicus en pastor, psychiater en theoloog elkander moeten steunen tot heil van de patiënt en het schaap der kudde²⁰.

Tenslotte willen we nog enkele wenken geven, die ons van nut kunnen zijn voor eigen zieleleven en bij de beoordeling van dat van anderen.

Een eerste vereiste is dan, dat het ontvangen woord werkelijk Schriftwoord is. Soms kan men wonderlijke dingen horen, die vreemd aandoen, omdat het feitelijk nieuwe openbaringen zouden zijn, indien zij echt waren. En we moeten toch vasthouden, dat de bijzondere Openbaring is afgesloten en de Geest werkt met en door het Woord

---

¹⁹ Karl Jaspers: *Allgemeine Psychopathologie* (1923) S. 7.

²⁰ vgl. Horst Fichtner: *Medicinische Grundlagen der Evangelischen Krankenseelsorge*, zwei Bände.

Gods. De Geest toch getuigt, dat de Geest de waarheid is. De Geest in het Woord en in het hart corresponderen.

De vraag of het één bepaalde tekst moet zijn of gecombineerde Schriftgegevens, zou ik op voorgang van de Schrift zelf willen beantwoorden in dezen zin, dat tegen het laatste geen bezwaar kan zijn. Alleen, en hierop leggen wij nadruk, de Geest doet het Woord geen geweld aan. Het kan toch niet ontkend, dat bij het 'woorden krijgen' de Schrift vaak wordt geschonden en dit maakt de zaak minstens verdacht.

Dan is een criterium, dat het woord past in en op de situatie, waar het voor wordt ontvangen. Het komt niet zelden voor, dat met geen mogelijkheid is in te zien welk verband er is tussen de op te lossen vraag en het antwoord. Het schijnt, dat menigeen weinig logisch denkt en dat het niet hindert, wanneer het verband zoek is. Toch moeten wij bedenken, dat God een God van orde is. Het wekt vertrouwen, wanneer het woord ad rem is, bijbels indaalt of opkomt, vreze Gods wekt, onderwerping, uitzien, werkzaamheid des geloofs. Het is vaak ten opzichte van anderen een aanvoelen, mee kunnen inleven, door dezelfde Geest des geloofs.

Anders blijven we er buiten staan, ook al kunnen we er niets tegen inbrengen en moeten de mogelijkheid openlaten, dat het een werk des Geestes is. Voorzichtigheid is echter altijd geboden en dan opmerken of het verloop der werkzaam heden een bevestiging brengt. Vooral ook moet het geloofsleven als geheel onze aandacht houden. Wij hebben toch te doen met het zieleleven als geheel, gelijk de arts de mens behandelt en niet een ziek orgaan.

De vraag is wel gedaan of de Heilige Geest gebruik maakt van verkeerd vertaalde teksten. Dit kan zeer zeker. Mede onder de leiding des Geestes kwam de vertaling tot stand en de Geest bedient zich van die bepaalde vertaling, tegemoet komend aan onze zwakheden.

Iemand die geen vreemde talen kent, krijgt geen teksten in het Hebreuws of Grieks. Ja, wie een beetje van die talen kent, krijgt ze ook nog in zijn moedertaal. Ook deze feiten wijzen er op, dat onze bewustzijnsinhoud bij het krijgen van woorden door de Geest wordt gebruikt. Zo maakt de Geest gebruik van vertalingen, die niet onfeilbaar zijn, en toch zal de Schriftwaarheid daarbij niet worden aangetast.

Moeilijker is de vraag of de Geest van teksten gebruik maakt in andere betekenis dan het verband strikt vordert. Een voorbeeld. Een kind des Heeren vertelt ons zijn afsnijding van de wortel van eigen

leven. Als een donderslag doorkliefde het woord zijn ziel, staande voor de majesteitelijke God: Zou de Rechter der aarde geen recht doen? En hij aanvaardde zijn vonnis, enz.,

Het is bekend, dat het woord door Abraham gebruikt is en niet door God. Abraham pleit op de gerechtigheid Gods tot behoud der steden. Toch zou ik in dit geval geen kritiek durven oefenen, want het gold iemand, wiens overbrenging zo klaar was als het licht op de middag.

Het is niet mogelijk een voor alle gevallen afdoend antwoord te geven. Alleen maar de waarheid en de eenheid der Schrift mogen niet in het geding komen. Trouwens dezelfde vraag doet zich voor bij het horen en lezen des Woords: Welke toepassing kan het Woord hebben op ons hart?

Wanneer echter de bedoeling des Woords in zijn tegendeel wordt verkeerd, dan is kritiek noodzakelijk.

Wanneer wij zorgvuldig het zieleleven controleren, dan blijkt dat ook imitatie een rol speelt. Anderen krijgen ook woorden, wij willen niet achterstaan. Er kan zelfs een zekere jacht zijn naar deze zaak om toch mee te tellen. Dit is een zeer gevaarlijk verschijnsel.

Zo begeerde een prediker toch ook eens woorden te krijgen, dan kon hij net zo praten als Gods volk. Nu, bij het naar huis gaan kreeg hij woorden: "Gij zijt een gans zeer bittere gal en samenknoping van ongerechtigheid." Best mogelijk bovendien, dat het autosuggestie was onder de druk van een beschuldigende consciëntie, Evenwel zeer heilzaam!

Anderen, vooral tegenwoordig, zijn zo overtuigd van het ziekelijke van al deze verschijnselen dat ze er liever op schimpen dan ernaar begeren. *Ignoti nulla cupido*. Laten we toch nooit eigen gebrek aan vreze Gods, geloofservaring, verborgen omgang met God, verdringen door vijandschap.

Nog enkele opmerkingen, Wanneer wij werkelijk woorden krijgen, zullen wij er op bedacht moeten zijn de Heere niet vooruit te lopen in de verklaring. Zo deden de discipelen, toen Jezus zei: "Lazarus onze vriend slaapt", en zij stelden de prognose: dan zal hij gezond worden. Zij hadden niet zelf de exegese ter hand moeten nemen, doch moeten inroepen en afwachten de toelichting des Heeren. Meer dan eens gaat men twijfelen aan het gekregen woord, omdat men eigen verklaring mede op rekening des Geestes zet.

We zijn nu eenmaal zo onwetend als eigenwijs in de wegen des hemels. Dezelfde Geest, die het Woord geeft, moet Uitlegger zijn ook

in het bepalen van tijd en wijze der realisering. Het is toch een zaak des geloofs, die niet mag gearrpieerd door onze ratio. Juist omdat het mensenhart zo arglistig en de vader der leugenen actief is, moeten wij dubbel op onze hoede zijn.

Dan zou ik ook nog dit willen opmerken: leg geen verbanden, die God niet legt. Wij bedoelen: verbindt een gekregen woord niet met het geheel van uw geloofsleven, als het daarop geen betrekking heeft. Verschoon uzelf niet, maar ook schrijf geen bittere dingen tegen uzelf.

Wil bij gebleken vergissing uzelf niet groot houden, maar belijd de Heere uwe dwaling en wanneer wij ook anderen in onze levensgeheimen betrekken, laten wij erkennen te hebben gefaald. Zie dan toe, hoe gij voorzichtig wandelt.

Zeker menen wij niet ons onderwerp te hebben uitgeput, maar het gebodene in deze lezing moge van enig nut zijn.

Over de vraag of de Heilige Geest het Woord toepast ook door het geven van woorden, is onder ons geen verschil. Gods waarheid en beloften zijn in de hand des Geestes, bevestigd door Christus. De Heere gedenkt er aan en Hij is getrouw in Zijne beloften. Ze mogen een tijdlang begraven liggen in onze ziel, plotseling staan ze op en maken ons weer werkzaam in het gebed.

Zij zien op de Messias, de vergeving der zonden, de gave des Heiligen Geestes, de vernieuwing des harten, de aanneming tot kinderen, de toekomst van Christus, de heerlijke opstanding het eeuwige leven, het Koninkrijk der hemelen het lot der natiën, de gang van ons leven, voedsel, kleding en deksel, de plaats onzer woning, de kring waarin wij werken, de hulp en bescherming Gods in beproevingen en nog zoveel meer.

Ze zijn goed, groot en dierbaar, worden verkregen door het geloof, beërfd door geloof en lankmoedigheid. Ze worden geschonken aan hem, die de Heere vreest.

Zo is dan het `krijgen van woorden' opgenomen in het leven des geloofs als geheel gezien en is middel om ons te leiden naar de eeuwige woningen des lichts, opdat God verheerlijkt worde.

Moge ons laatste woord met stervende lippen zijn van Hem, die Zijn gemeente zo uitnemend heeft liefgehad, om Zijn eerste woord in de eeuwigheid te horen: Kom in, gij gezegende mijns Vaders. En in de aanschouwing van het Woord dat vlees werd, zal ons hart opgeheven worden tot eeuwige aanbidding van de drievuldige God, te prijzen in der eeuwigheid.

B.

K.

Het krijgen van woorden of tek- sten

door

DS. I. KIEVIET

Lectori Salutem nr. 66
ISBN 90-73764-66-1